

b) Naj se številke 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 tako sestavijo, da vkup soštetje dajo število 100.

O boleznih, napakah in drugih škodljivih rečeh pri sadnih drevesih.

(Spisal A. Štamcar.)

Sadno drevje ima ravno tako, kot ljudje in živina, lahko mnogetere bolezni. Naj bolj važni vzroki bolezni sadnih dreves so: nepristojna slaba zemlja in nje léga; hude in gerde vremena; napčno ravnanje in odgojevanje že mladih dreves; poškodovanje, ki se mnogokrat po nespametih ljudeh, večkrat pa še po živini naredi, da drevo začne hirati, slabeti in da poslednjič pogine.

Vse te napake, po katerih se sadno drevje poškoduje, se morajo toliko, kolikor je mogoče, odvracovati, t. j. bolezen se mora precej v začetku po skerbnem ravnanji in odgojevanji zatirati, nje vzroke in znamenja dobro poznati, prave in dobre pripomočke rabiti in takó drevo, že bolešno, zopet ozdraviti.

Kdor hoče zdravo in dolgo rodovitno drevje imeti, ga mora od začetka takó oskerbovati, da mu ne zbolí, in sicer:

1. z divjaki slabe baže se ne sme pečati, ker to je le prazno delo; ampak za rejo naj bodo lepi, zdravi, naj boljši iz pešek izrejeni divjaki, kateri imajo drobne, goste koreninice in veliko sisavk, zdravo muzgo in lepo rast.

2. Kadar se cepi, se mora delo na tanko in zvesto opravljati; mazati se mora s cepivnim voskom, ne pa z ilovico. Kadar se pa drevo po nesreči kaj rani, se mora hitro zamazati.

3. Drevje se mora vsako pomlad marljivo in dobro snažiti in trebiti, da se mu kaka bolezen ne pritepe.

Bolezni sadnih dreves in zdravila.

I. Pereči oginj.

Ta bolezen je bolj na košičinih drevesih; spozná se, kadar drevesna koža semtertje na več krajih vsahne, in se od spodaj že bolj osušenega debela loči. Černo-mestejnata koža je znamenje perečega ognja.

Pereči oginj se naj raje priklati, kadar je prezgodaj že mesca prosenca ali svečana lepo gorko in pomladansko vreme, ter sok od gorkote v drevo zajide, na to pa pride hudo deževno in merzlo vreme, ter se dež ali sneg debela in vej prime in pri-

merzne, tekoči že tedaj sok v drevesu tudi zmerzne, in potem se zgodi da koža kviško od debla odstopi in se razcepi. Ravno tako, kakor vroči človek, se drevo premrazi, prehladi in se scimi bolezen in smert, če se mu ne pomaga.

Pereči oginj pa se tudi lahko naredi, če je zemlja, kjer drevo raste, prav slaba in plitva, ali če se drevesu nespametno gnoji, p., če se mu sekretovka dá, ali če se mu s konjskim, golobjim, kurjim, drobničnim gnojem gnoji; ali če se drevesa kakí voz ali kaj takega zadene, da se rani; tudi če se drevo preveč obrezuje, se pereči oginj rad pritisne. Če je pereči oginj od preobilne gnojnine, se ne sme več gnojiti. Če je zemlja premokra, jo osuši; če je preveč zabita okoli drevesa, jo zrahljaj. Če se je pa pereči oginj po vremenu priklatil, se morajo vse rane in spoke do zdravega lesa porezati, in šanta pa z živim apnom, z dobro vpirjeno ilovico in govejim blatom (s to mešanico) zamazati.

II. R a k.

Rak je v začetku zelo podoben perečemu ognju, vendar se pa sčasoma loči, ker se po deblu in vejah rujave, černe hraste pokažejo; potem se naredé rapove bunke, ki pa tudi razpočijo, ali pa naredé trohljive jamice, ktere se po drevesu razširijo, in zmiraj globokeje in naprej v les segajo tako, da se suši veja za vejo, in poslednjič se posuši celo drevo. Vzrok te bolezni je, če se koža na deblu tisti čas, ko je drevo soknato, odere ali rani. Velikrat je pa rak tudi nasledek perečega ognja, kadar se ta zanemari. To bolezen je kaj težko ozdraviti; vendar naj se pa izreže z ojstrim nožem, ali z ojstrim dletom izdolbe ves gnjili in bolni les noter do zdravega debla in rana naj se s poprej imenovanim mazilom zamaže in obeže. Ako se je pa rak kake veje lotil, naj se gladko pri deblu odžaga. Ta gerda bolezen se večidel poloti le jabelk; mlado drevce se še more ozdraviti; ali staro drevo je pa zastonj zdraviti, tako večidel pogine.

III. Oskrumbe in hraste.

Kadar začne koža na drevesu od tal proti verhu sajasta in mertva, sčasoma pa grampasta in hrastova prihajati, je znamnje te bolezni. Ta se dobí od prevelike suše, ali če so drevesa na solncu preveč opečene. Temu se lahko v okom pride, če se okoli drevesa zemlja dobro zmoči, da se napojí, ali če

se okoli drevesa v jeseni zgornja ruša preč vzame, da po zimi korenine potrebno mokroto dobé. Tudi je dobro vse take skrumbe in hraste porezati in s cepivnim voskom zamazati. Drevo z lugom ali z živim apnom z vodo vmešanim namazati, je prav dobro. Če se pa drevesu ne pomaga, neha rasti in medli tako dolgo, da se posuši.

(Dalje prib.)

Prošnja.

Znano je, da imamo Slovenci veliko lepih in krasnih narodnih pesem, katerih so pridni rodoljubi že mnogo nabrali in jih še vedno nabirajo spoznavši njih visoko vrednost. Pa ne le besede takih narodnih pesem, ampak tudi veliko napevov živi med narodom, in škoda bi bilo za vsaki tak biser, ako bi se nam znabiti zgubil. Slavni Serb Stanković je tudi spoznal ceno in pomen takih napevov, ter jih je nabiral med svojim narodom, kar nam pričajo njegove bogate zbirke.

Večkrat sem že mislil, kako potrebno bi bilo tudi pri nas take napeve nabirati, da bi se ohranili našim naslednikom. Spodboden še od drugih strani sem se torej namenil, da se bom lotil tega posla.

Kako težavno in koliko stroškov pa da bi to prizadjalo, ako bi hotel le sam vse take napeve nabirati, se lahko razvidi, ako se le pomisli, da ima skorej vsaki kraj, kolikor toliko, kaj takih napevov. — Zatorej vas prosim, dragi tovarši in vsi rodoljubi, kateri se pečate z godbo, da mi blagovoljno pomagata nabirati narodnih napevov, nabrane pa, ali čveteroglasne, ali pa tudi le samo za prvi glas, to je, samo napev, pošljete pod mojim napisom v Ternovo (Post: Ilir. Feistritz). Ako bi morda kak tak napev ne imel izvernih ali narodnih besed, se bo že za primerne druge skerbelo, da se le napev reši.

Nabrani napevi se bojo vredili in za tisk pripravili, ter v zvezkih ločili, da se bojo primerni tudi v šoli lahko rabili.

Upam, da bodo slovenski bratje radi in obilno pomagali, da zvijemo in ohranimo lep venček narodnih cvetic, ki cvetó v našem domačem logu! — Z Bogom!

V Ternovem 20. svečana 1864.

Fr. Gerbic,
učitelj.